

การรับรู้การให้ความหมายความกตัญญูของเยาวชน
ที่กำลังรับการบำบัดสารเสพติด

Perceptions of Gratitude Among Youth Recovering
from Substance Abuse

Received 17 October 2024

Revised 27 January 2025

Accepted 5 February 2025

นัสรีนทร์ แซ่สะ¹

Natsarin Saesa²

กาญจน์สุนักษ์ บาลทิพย์³

Karnsunaphat Balthip⁴

นฤทธิ์ ดวงสุวรรณ⁵

Narit Dounsuan⁶

วัลภา สุวานกาญจน์⁷

Wallapa Thakan⁸

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบนิเวศของการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรในสังคมสูงวัยผ่านการสร้างเสริมความกตัญญูสู่การมีเป้าหมายชีวิตของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบาย

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย E-mail: natsarin.s@psu.ac.th

² Assistant Professor, Lecturer of Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Pattani, Thailand.

³ รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย E-mail: quantar.b@psu.ac.th

⁴ Associate Professor Dr., Lecturer of Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus, Songkla, Thailand.

⁵ รองศาสตราจารย์ ดร., ศูนย์อาสาสมัคร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย E-mail: narit.d@psu.ac.th

⁶ Associate Professor Dr., Volunteers Unit, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus, Songkla, Thailand.

⁷ ผู้มีความรู้ความสามารถพิเศษ, ศูนย์อาสาสมัคร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย E-mail: wallapa.t@psu.ac.th

⁸ Specialist of the Volunteers Unit, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus, Songkla, Thailand.

การรับรู้ความกตัญญูของเยาวชนที่กำลังรับการบำบัดสารเสพติด ณ ปอเนาะแห่งหนึ่งในภาคใต้ คุณสมบัติผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เยาวชน อายุ 15-25 ปี สัญชาติไทย สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ และมีความยินดีที่จะเข้าร่วมโครงการการวิจัยจำนวน 16 คน ระยะเวลาการเก็บข้อมูล 6 เดือน ระหว่างเดือนสิงหาคม 2565 ถึง มกราคม 2566 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ

ผลการศึกษา พบว่า เยาวชนที่กำลังรับการบำบัดสารเสพติด ณ ปอเนาะแห่งหนึ่งในภาคใต้ ได้ให้ความหมายของความกตัญญูไว้ 3 ประการ ได้แก่ (1) การรักตัวเองและไม่ทำร้ายตัวเอง (2) การไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ และ (3) การตอบแทนบุญคุณพ่อแม่และผู้มีพระคุณ การที่เยาวชนกลุ่มนี้รับรู้ความหมายความกตัญญู เป็นการสร้างเสริมความกตัญญูเพื่อการมีเป้าหมายชีวิตของเยาวชนมีความสำคัญที่จะพัฒนาเยาวชนให้เจริญเติบโต งอกงาม และแบ่งปัน และมีความสามารถในการพัฒนาสังคม ร่วมพัฒนาระบบนิเวศของการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ได้อธิบายการรับรู้การให้ความหมายความกตัญญูของเยาวชนที่กำลังรับการบำบัดสารเสพติด ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างเสริมความกตัญญู เพื่อการมีเป้าหมายชีวิตและการมีสุขภาวะที่ดีของเยาวชนกลุ่มนี้

คำสำคัญ: การรับรู้, ความกตัญญู, เยาวชนที่กำลังรับการบำบัดสารเสพติด

Abstract

This article forms part of a research project on the development of a compassionate coexistence ecosystem in an aging society through nurturing gratitude to promote purpose in the lives of vulnerable youth. The objective of the research was to describe the perception of gratitude among youth who had previously

demonstrated substance abuse behaviors and who were receiving treatment at a Pondok school in Songkhla Province. Inclusion criteria consisted of Thai nationals aged 15 to 25 years who were able to communicate in the Thai language, and who were willing to participate in this study. The data collection was conducted for six months between August 2022 and January 2023. Data were gathered through in-depth interviews and participant and non-participant observation, and subsequently analyzed by modifying Strauss and Corbin's grounded theory.

The results illustrated that perceptions of gratitude among vulnerable youths who previously had substance abuse behaviors and who were receiving treatment at a Pondok school represented three areas: (1) loving yourself and not harming yourself, (2) not making parents feel regret, and (3) repaying gratitude to parents and benefactors.

This study, through demonstrating such perceptions of gratitude among vulnerable youths will benefit stakeholders in developing a gratitude model for enhancing purpose in life and wellbeing.

Keywords: Perceptions, Gratitude, Youth recovering from substance abuse

บทนำ

เด็กและเยาวชน เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญและเป็นอนาคตของประเทศไทย โดยพบว่า ประมาณ 1 ใน 6 ของประชากรโลก เป็นบุคคลที่อยู่ในช่วงเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นวัยแห่งการเจริญเติบโตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ความคิดสร้างสรรค์ และสติปัญญา เป็นช่วงชีวิตที่มีสุขภาพที่ดี เริ่มมีแผนทีชีวิตหรือเป้าหมายในชีวิต (Sawyer et al., 2012) อย่างไรก็ตาม

จากรายงานสถานการณ์สังคม ประจำปี 2565 (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2566) พบว่า จำนวนคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศจำแนกตามฐานความผิด พบว่า 3 อันดับคดีที่มีการดำเนินคดีโดยนับผลรวมตั้งแต่ ปี 2562-2564 ดังนี้ คดีเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 27,177 คดี คดีอื่นๆ (เช่น มีความผิดตาม พ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ. 2522 หรือ พ.ร.บ. การพนัน พ.ศ. 2478 เป็นต้น) จำนวน 10,173 คดี และคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน จำนวน 6,833 คดี จากสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ปัญหา ยาเสพติด เป็นปัญหาที่เด็กและวัยรุ่นกำลังเผชิญ ไม่ว่าจะในฐานะผู้เสพ ผู้ขาย หรือ ทั้งขายทั้งเสพ ปัญหายาเสพติดนี้มาจากหลากหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นอยากสู้ออยากลอง ความรุนแรงในครอบครัว มีความผิดหวัง สภาพเศรษฐกิจ และชุกกำลัง ชูแรงในการทำงาน เป็นต้น ทำให้กลุ่มเด็กและเยาวชนเหล่านี้ต้องพึ่งยาเสพติด เพื่อหารายได้ เบียดเบียนจิตใจ มีแรงในการทำงานและเรียนหนังสือ เมื่อเสพยาเสพติดอย่างสม่ำเสมอจนติด กลายเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมติดสารเสพติด จนถูกจับกุมดำเนินคดี และบางรายเข้าสู่การบำบัดยาเสพติด

ณ ปอเนาะแห่งหนึ่งในภาคใต้ เป็นสถานที่สำหรับฟื้นฟูและบำบัดเด็ก และเยาวชนที่มีพฤติกรรมติดสารเสพติด โดยใช้หลักศาสนา ผู้ที่เข้ารับการฟื้นฟูที่อายุน้อยที่สุดคือ 11 ปี และอายุมากที่สุดคือ 58 ปี โดยสาเหตุสำคัญของการติด ยาเสพติดของเด็กและเยาวชน ได้แก่ การมีปัญหาคอครอบครัว การคบเพื่อนที่ เสพสารเสพติด ความผิดหวัง และการอยากเป็นฮีโร่ เป็นต้น จากปรากฏการณ์ ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบาง ความเหลื่อมล้ำ และการไม่มีความภาคภูมิใจต่อตนเองและผู้อื่น อย่างไรก็ตามหากเด็กและเยาวชนได้รับการบ่ม เพาะความภาคภูมิใจ เด็กและเยาวชนทุกคนย่อมมีการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ มีพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวก และมีเป้าหมายชีวิต ซึ่งการมีเป้าหมายชีวิต จะนำมาซึ่งการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีและมีคุณค่าทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ซึ่งสะท้อนถึง “การมีชีวิตเพื่อตนเองและผู้อื่นอย่างมีปัญญา” (กาญจน์สุนภัส บาลทิพย์, 2566) ซึ่งความภาคภูมิใจเป็นแรงจูงใจด้านศีลธรรม เป็นการรับรู้ถึง

ความเมตตา กรุณาที่ได้รับจากบุคคลอื่น และการแสดงออกด้วยความรู้สึก
ขอบคุณต่อบุคคลที่ได้ให้ความเมตตา กรุณา ซึ่งเป็นประสบการณ์เชิงบวกและ
เกิดผลลัพธ์ที่ดีความกตัญญู มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกมีความสุข อิ่มเอมใจ
มีความผูกพัน มีอัตมโนทัศน์ในตนเอง รู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีพฤติกรรมเชิง
บวก มองโลกในแง่ดี และมีความพึงพอใจในชีวิต (กาญจนสุนภัส บาลทิพย์,
2566)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจความกตัญญูที่มีในตัวมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะคนคนนั้น
มีพฤติกรรมเชิงบวก หรือเชิงลบ มองว่ามนุษย์ทุกคนมีคุณค่าในตนเอง กลุ่ม
เยาวชนที่มีพฤติกรรมติดสารเสพติดก็เช่นกัน ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษา
การรับรู้การให้ความหมายความกตัญญูของเยาวชนที่กำลังรับการบำบัดสารเสพติด
กรณีศึกษาปอเนาะแห่งหนึ่งในภาคใต้ ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นการพัฒนาเยาวชน
ที่มีพฤติกรรมติดสารเสพติด ผ่านการสร้างเสริมความกตัญญูสู่การอยู่ร่วมกันใน
สังคมที่เอื้ออาทรและเกื้อกูล

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการรับรู้การให้ความหมายความกตัญญูของเยาวชนที่กำลัง
รับการบำบัดสารเสพติด ณ ปอเนาะแห่งหนึ่งในภาคใต้

กรอบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการพัฒนานวัตกรรมเชิงกระบวนการ โดยการดัดแปลง
ทฤษฎีรากฐานของการสร้างเสริมเป้าหมายชีวิตสำหรับวัยรุ่นไทย “การมีชีวิต
เพื่อตนเองและผู้อื่นอย่างมีปัญญา” ซึ่งทฤษฎีนี้ได้ถูกพัฒนาบนพื้นฐานของหลัก
ปรัชญาพื้นฐาน 2 หลักการ ได้แก่ “หลักการถือประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็น
กิจที่ 1” และ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งทั้ง 2 หลักการนี้มี
ความสอดคล้องกับนิยามของเป้าหมายชีวิตและสนับสนุนการสร้างเสริม
เป้าหมายชีวิต ที่กล่าวถึง “การมีชีวิตที่เป็นประโยชน์ การมีชีวิตที่มีเกียรติ การมี

ชีวิตที่มีความเมตตา โดยการมีสิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งการมีความสามารถในการสร้างสิ่งที่ดีให้กับสังคมที่อาศัยอยู่ และการมีชีวิตที่ดี”

สำหรับกระบวนการสร้างเสริมเป้าหมายชีวิตตามทฤษฎีรากฐานฯ ดังกล่าว ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างเสริมความกตัญญู 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) การมีความกตัญญูต่อตนเอง (2) การมีความกตัญญูต่อบุคคลอื่นเป็นที่รักและมีพระคุณ (3) การมีความกตัญญูต่อเพื่อน และ (4) การมีความกตัญญูต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม (กาญจนสุนภัส บาลทิพย์, 2566) ผ่านการบูรณาการกิจกรรมที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทของเด็ก เยาวชน และชุมชน เพื่อสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนการรับรู้ความกตัญญูและมีเป้าหมายชีวิต โดยกำหนดกรอบแผนงานในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1

แผนงานในการวิจัย

หมายเหตุ. จาก การสร้างเสริมเป้าหมายชีวิตสำหรับวัยรุ่น: แนวคิดและการประยุกต์ใช้, โดย กาญจนสุนภัส บาลทิพย์, 2566, สยาม พรีนติ้ง.

นิยามศัพท์ในการศึกษา

1. ความกตัญญู หมายถึง ความรู้สึกชื่นชมหรือประทับใจหรือรู้สึกขอบคุณต่อสิ่งที่มีคุณค่าและมีความหมายต่อตนเอง ความกตัญญูมี 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) การมีความกตัญญูต่อตนเอง (2) การมีความกตัญญูต่อบุคคลอื่นเป็นที่รักและมีพระคุณ (3) การมีความกตัญญูต่อเพื่อน (4) การมีความกตัญญูต่อสิ่งควมสิ่งแวดล้อม ประเทศชาติ และโลก (กาญจน์สุนภัส บาลทิพย์, 2566)

2. การรับรู้ หมายถึง รับว่ารู้ความหมายความกตัญญู

3. ปอเนาะ หมายถึง สถานที่บำบัดผู้ติดสารเสพติด โดยใช้หลักศาสนาบำบัดตามวิถีอิสลาม ในการบำบัด พิณฟู ผู้ติดสารเสพติด

การทบทวนวรรณกรรม

บทความเรื่องนี้ได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ การรับรู้วัยรุ่นและเยาวชน ความกตัญญู และจริยธรรมในศาสนาอิสลาม โดยกล่าวสรุปพอสังเขป ดังนี้

การรับรู้

ราชบัณฑิตยสถาน (2554) ให้ความหมาย “รับรู้” หมายถึง ยืนยันว่า, รับว่ารู้

วัยรุ่นและเยาวชน

วัยรุ่นและเยาวชน (วัยรุ่น อายุ 10-19 ปี และเยาวชน อายุ 18-25 ปี) เป็นวัยแห่งการเจริญเติบโตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ความคิดสร้างสรรค์ และสติปัญญา เป็นช่วงชีวิตที่มีสุขภาพดี เริ่มมีแผนที่ชีวิตหรือเป้าหมายในชีวิตเพื่อการก้าวไปสู่วัยผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และพัฒนาสู่การมีอนาคตที่ดี และเมื่อเปรียบเทียบกับทุกวัย วัยรุ่นมักจะถูกรับรู้ว่าเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโต มีสุขภาพแข็งแรงที่สุด ด้วยมีการเจริญเติบโตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สัมพันธภาพ จริยธรรม ความคิดสร้างสรรค์และสติปัญญา ความเมตตา กรุณาและความรัก และการวางเป้าหมายในชีวิต เป็นช่วงชีวิตที่มีแผนที่ชีวิตหรือ

เป้าหมายในชีวิตเพื่อการก้าวไปสู่วัยผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และพัฒนาสู่การมีอนาคตที่ดี (Sawyer et al., 2012)

สำหรับการแบ่งระยะพัฒนาการของวัยรุ่น นักวิชาการอาจแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นแตกต่างกัน โดยทั่วไปสามารถแบ่งวัยรุ่นออกเป็น 3 ช่วงวัย ดังนี้ (ดวงใจ วัฒนสินธุ์, 2564; Sawyer et al., 2012)

1. วัยแรกรุ่นหรือวัยรุ่นตอนต้น (puberty or early adolescence) มีช่วงอายุประมาณ 10-13 ปี หรือ 11-14 ปี
2. วัยรุ่นตอนกลาง (middle adolescence) มีช่วงอายุประมาณ 14-16 ปี หรือ 15-17 ปี
3. วัยรุ่นตอนปลาย (late adolescence) มีช่วงอายุประมาณ 17-19 ปี หรือ 18-20 ปี

สำหรับวัยแรกรุ่นหรือวัยรุ่นตอนต้น อาจมีอุปสรรคในการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน รู้สึกสับสนในเอกลักษณ์ของตนเอง อึดอัดกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายของตนเอง รับรู้ว่าคุณแม่ไม่ได้เป็นผู้ที่สมบูรณ์แบบ และมีปัญหาขัดแย้งกับพ่อแม่ เพื่อนเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลมากขึ้น เริ่มคิดที่จะมีอิสระในชีวิต และเก็บตัวหรืออยู่กับตัวเองมากขึ้น

วัยรุ่นตอนกลางเริ่มแยกตัว ใช้เวลาอยู่กับตนเอง พยายามค้นหาตัวเอง และพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อมภายนอกมากขึ้น (ดวงใจ วัฒนสินธุ์, 2564) มีความสนใจในการพัฒนาตนเองมากขึ้น อาจจะรู้สึกสับสนในความคาดหวังที่สูงกับการด้อยความสามารถ มีความกังวลเกี่ยวกับความเป็นตัวตนของตนเอง มีระยะห่างกับพ่อแม่ สร้างมิตรภาพและสัมพันธ์ภาพอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มพึ่งพาเพื่อน ถ้าในช่วงวัยนี้ วัยรุ่นประสบความสำเร็จในการพัฒนาตัวตนของตัวเอง วัยรุ่นจะมีความมั่นใจและมีศักยภาพในการก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และมีวุฒิภาวะมากกว่าช่วงวัยเด็ก อย่างไรก็ตาม วัยรุ่นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะกลุ่มที่รับรู้ความมีคุณค่าในตนเองต่ำ หรือกลุ่มที่ไม่มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิต วัยรุ่นจะ

พยายามพัฒนาอัตลักษณ์ของตนเองตามกลุ่มเพื่อน พยายามทำสิ่งต่างๆ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน และอาจจะนำมาซึ่งการมีพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การเสพยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น

ความกตัญญู

ความกตัญญู เป็นเครื่องเหนี่ยวนำให้บุคคลมีเส้นทางชีวิตที่ดี ความกตัญญูเป็นคุณสมบัติสำคัญของคนที่มีความสามารถในการทำให้ชีวิตของตนเองและชีวิตของบุคคลอื่นดีขึ้น (Noor et al., 2018) ความกตัญญูเป็นความรู้สึกชื่นชมหรือประทับใจหรือรู้สึกขอบคุณต่อสิ่งที่มีคุณค่าและมีความหมายต่อตนเอง (R. A. Sansone & L. A. Sansone, 2010) ความกตัญญูนำมาซึ่งความรู้สึกอึดใจ ความรู้สึกอบอุ่นใจ และมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ (Emmons, 2010, 2012; Wood et al., 2010) รู้สึกพึงพอใจในชีวิต (Froh et al., 2008) รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Emmons, 2010, 2012) ที่จะนำไปสู่การมีพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวก (Noor et al., 2018) และมีเป้าหมายชีวิต (Balhithip & Purnell, 2014; Balhithip et al., 2017a, b; Emmons, 2010, 2012; Froh & Emmons, 2008; R. A. Sansone & L. A. Sansone, 2010; Wood et al., 2010) ซึ่งคนไทยได้ปลูกฝังการมีความรัก ความกตัญญู กตเวทีกแก่เด็กและเยาวชน ที่มีต่อบุพการี ผู้มีพระคุณ ต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาติ (กาญจนาสุนภัส บาลทิพย์ และคณะ, 2559; ขวัญตา บาลทิพย์ และ สิริลักษณ์ จันทรัมย์, 2556; Balhithip & Purnell, 2014; Balhithip et al., 2017)

การดำเนินชีวิตบนความกตัญญูตามทฤษฎีรากฐานของการสร้างเสริมเป้าหมายชีวิตสำหรับวัยรุ่นไทย ประกอบด้วย 2 ประเด็นหลัก คือ ความกตัญญูต่อตนเองและความกตัญญูต่อผู้อื่นหรือสิ่งอื่น และสามารถแบ่งออกได้ 4 รูปแบบ ได้แก่ การมีความกตัญญูต่อตนเอง (Gratitude to oneself) การมีความกตัญญูต่อบุคคลอันเป็นที่รักและมีพระคุณ (Gratitude to significant persons) การมีความกตัญญูต่อเพื่อน (Gratitude to peers) และการมี

ความกตัญญูต่อสังคม สิ่งแวดล้อม ประเทศชาติ และโลก (Gratitude to society, environment, nation, and the world) โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (กาญจน์สุนภัสร์ บาลทิพย์, 2566)

1. การมีความกตัญญูต่อตนเอง (Gratitude to oneself)

ความกตัญญูต่อตนเองหรือ ความรักตนเอง เป็นคุณลักษณะหนึ่งของผู้ที่มีเป้าหมายชีวิต และนับได้ว่าเป็นเป้าหมายสำคัญของชีวิต ทั้งนี้เพราะความรักหรือความกตัญญูต่อตนเอง เกิดขึ้นจากการที่วัยรุ่นรับรู้ถึงความสำคัญ ความมีคุณค่าของตนเอง เป็นการรับรู้ภายในของวัยรุ่นที่มีต่อตนเอง อันจะนำมาซึ่งความปรารถนาที่จะทำให้ชีวิตของตนเองดีขึ้นหรือประสบความสำเร็จในชีวิต

ความกตัญญูต่อตนเอง หมายถึง การตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง การมีความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อตนเอง และการมีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการดำเนินชีวิตและดูแลตนเองแบบองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย จิตสังคม จิตวิญญาณหรือปัญญา บน “หลักการถือประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่ 1” และ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อนำพาชีวิตและอนาคตของตนเองสู่การพบความสุข ความสำเร็จที่แท้จริงอย่างมีปัญญา

ดังตัวอย่างการมีความกตัญญูต่อตนเองของวัยรุ่นกลุ่มเปราะบางที่ติดเชื่อเอชไอวี โดยผู้วิจัยพบว่า วัยรุ่นบางรายขาดสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ไม่มีครอบครัว หรือไม่มีบุคคลสำคัญในชีวิต และไม่กล้าที่จะขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ทั้งนี้เพราะปกปิดเรื่องราวการติดเชื่อเอชไอวีของตนเองไว้เป็นความลับ แต่หากวัยรุ่นยังคงมีสิ่งสำคัญในชีวิต คือ “ตนเอง” วัยรุ่นก็สามารถค้นพบเหตุผลของการมีชีวิตอยู่หรือเป้าหมายชีวิต คือ “การมีชีวิตอยู่เพื่อตนเอง” และนำตนเองมาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อการดำเนินชีวิตต่อไป เมื่อวัยรุ่นรักตัวเอง วัยรุ่นจะดำเนินชีวิตด้วยความระมัดระวัง ไม่ประมาท เช่น ตั้งใจรับประทานยาต้านไวรัส รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ซึ่งการมีพฤติกรรมสุขภาพดังกล่าว นำมาซึ่งการมีสุขภาพแข็งแรง ลดโอกาสการเกิดภาวะแทรกซ้อน ลดภาระด้านการดูแล สามารถพึ่งตนเองได้ ตั้งใจเรียนเพื่อ

ประกอบอาชีพที่ดี และหลายรายได้ร่วมทำประโยชน์เพื่อสังคม ดังนั้นการมีเป้าหมายชีวิตเพื่อตนเองจะนำมาซึ่งการสร้างสรรคสิ่งที่ดีและมีคุณค่าทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ซึ่งสะท้อนถึง “การมีชีวิตเพื่อตนเองและผู้อื่นอย่างมีปัญญา”

2. การมีความกตัญญูต่อบุคคลอันเป็นที่รักและมีพระคุณ (Gratitude to significant persons) ความกตัญญูต่อบุคคลสำคัญในชีวิต และบุคคลอันเป็นที่รักและมีพระคุณ รวมถึงพระผู้เป็นเจ้า เป็นการแสดงออกถึงการมีเป้าหมายชีวิตเพื่อผู้อื่นนอกเหนือตนเอง ซึ่งเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญของผู้ที่มีเป้าหมายชีวิต เพราะการมีความกตัญญูต่อบุคคลอันเป็นที่รักและมีพระคุณ เป็นพลังสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนชีวิตของวัยรุ่นให้ดำเนินชีวิตบนหนทางที่ตรง และหากพิจารณาตามนิยามของเป้าหมายชีวิต จะเห็นได้ว่า เป้าหมายชีวิตได้ให้ความสำคัญกับการมีเป้าหมายเพื่อบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่น

ความกตัญญูต่อบุคคลอันเป็นที่รักและมีพระคุณ หมายถึง การตระหนักถึงคุณค่าและพระคุณของบุคคลอันเป็นที่รักหรือผู้มีพระคุณ เช่น พ่อ แม่ คุณครู (บาบอ) อาจารย์ และนำมาซึ่งความตั้งใจในการตอบแทนบุญคุณ ด้วยการดูแลช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ ทั้งด้านร่างกาย จิตสังคม และจิตวิญญาณหรือปัญญา บน “หลักการถือประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่ 1” และ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้บุคคลอันเป็นที่รักพบกับความสุขที่แท้จริง เด็ก วัยรุ่น และเยาวชนที่ระลึกถึงพระคุณของสิ่งต่างๆ ในชีวิต หรือการระลึกถึงสิ่งที่ดีเป็นประจำ ไม่เพียงแต่มีแนวโน้มที่รู้สึกพึงพอใจกับชีวิต และมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นเท่านั้น แต่พวกเขายังมีแนวโน้มที่จะคิดถึงสิ่งที่พวกเขาสามารถปฏิบัติเพื่อโลกหรือมีส่วนร่วมในการสร้างสิ่งที่ดีเพื่อโลก นอกเหนือจากการปฏิบัติสิ่งต่างๆ เพื่อตนเอง

ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณยังรวมถึงความศรัทธา ความผูกพันกับสิ่งเหนือธรรมชาติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือพระเจ้า ซึ่งความผูกพันและความศรัทธาในรูปแบบนี้มีผลต่อการใช้ชีวิต ผู้ซึ่งมีความเลื่อมใสในศาสนา พระผู้เป็นเจ้า จะ

ตั้งใจในการปฏิบัติสิ่งที่ตั้งงามเพื่อตอบแทนน้ำพระทัยหรือพระคุณของพระผู้เป็นเจ้าของ การค้นหาหน้าพระทัยของพระเจ้า ทำให้เกิดการตั้งคำถาม การสะท้อนคิด การไตร่ตรอง และการเติบโต การมีพลังที่มั่นคงและการยกระดับชีวิต ช่วยให้เผชิญกับความท้าทายหรือปัญหาในชีวิต นำมาซึ่งภาวะเหนือตนเองหรือการหลุดพ้นจากความทุกข์ต่างๆ และช่วยให้ค้นพบเป้าหมายสูงสุดของชีวิต

3. การมีความกตัญญูต่อเพื่อน (Gratitude to peers) เพื่อนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาอัตลักษณ์แห่งตนและการสร้างเสริมเป้าหมายชีวิตของวัยรุ่น การมีความกตัญญูต่อเพื่อนเป็นการแสดงออกถึงการมีเป้าหมายชีวิตเพื่อผู้อื่นนอกเหนือตนเอง ซึ่งเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญของผู้ที่มีเป้าหมายชีวิตเช่นเดียวกัน ความกตัญญูต่อเพื่อนหมายถึงการตระหนักถึงคุณค่าและน้ำใจของเพื่อน หรือเพื่อนมนุษย์ นำมาซึ่งความตั้งใจในการตอบแทนบุญคุณหรือดูแลช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ ทั้งด้านร่างกาย จิตสังคม และจิตวิญญาณหรือปัญญา บน “หลักการถือประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่ 1” และ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อสนับสนุนให้เพื่อนพบกับความสุขที่แท้จริงอย่างมีปัญญา

4. การมีความกตัญญูต่อสังคม สิ่งแวดล้อม ประเทศชาติ และโลก (Gratitude to society, environment, nation, and the world) การมีความกตัญญูต่อสังคม สิ่งแวดล้อม ประเทศชาติ และโลก มีความสอดคล้องกับความหมายของเป้าหมายชีวิตที่หมายถึง การมีชีวิตที่เป็นประโยชน์ การมีชีวิตที่มีเกียรติ การมีชีวิตที่มีความเมตตา การมีความสามารถที่จะสร้างสิ่งที่ดี และการสร้างความแตกต่างให้กับบริบทที่อาศัยอยู่เพื่อการมีชีวิตที่ดี การส่งเสริมคุณค่าที่มีในตนเองให้กับผู้อื่นและสังคม การสร้างประโยชน์ให้กับผู้อื่น การมีความรู้สึกห่วงใยใส่ใจผู้อื่น ความกตัญญูต่อสังคม สิ่งแวดล้อม ประเทศชาติ และโลก หมายถึง การมีความตั้งใจในการดูแล รักษา พัฒนา สังคม สิ่งแวดล้อม ประเทศชาติ และโลก ให้เป็นสังคมแห่งกัลยาณมิตร และเอื้ออาทร ซึ่งเป็นกล

ยุทธ์ศาสตร์ต่อการสร้างเสริมความมีคุณค่าในตนเองและการสร้างเสริมเป้าหมายชีวิต

จริยธรรมสำหรับมุสลิม

จริยธรรมสำหรับมุสลิม หมายถึงพฤติกรรม ของคน (มุสลิม) ที่ได้ประพฤติปฏิบัติที่ดีที่ถูกต้อง ที่ควรตามกฎระเบียบต่างๆ ที่อิสลามได้กำหนดขึ้น และการประพฤติปฏิบัติดีดังกล่าวรวมทั้งพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจ ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติพึงได้รับ ความสุขทั้งทางกายและใจในการดำรงชีวิตทั้งบนโลกนี้ และโลกหน้า จริยธรรมทางอิสลามเกิดจากศาสนา จึงผูกพันมุสลิมไว้กับอัลลอฮ์ทุกอิริยาบถ หมายความว่า สิ่งที่ควรประพฤตินั้น มุสลิม ประพฤติโดยมีจุดมุ่งหมาย คือ ประพฤติดีเพราะเชื่อและปฏิบัติตามท่านศาสดามุฮัมมัด โดยหวังความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ไม่ใช่ประพฤติเพราะให้สังคมยอมรับหรือหวังผลตอบแทนจากมนุษย์แต่จริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทางกายและใจของมนุษย์ หะซัน (อับดุลการิม วันแอะเลาะ, ม.ป.ป., น. 6) กล่าวว่า จริยธรรมที่ดี นั้น คือ ไบหน่า ยัมแย้ม เสียสละ ระวังความโกรธ จริยธรรมที่ดีนั้น ต้องประกอบไปด้วย 3 ประการ 1. หลีกเลียงสิ่งต้องห้าม 2. แสวงหาแต่ของที่ดีอิสลามอนุมัติ 3. ให้ความสุขแก่ผู้ที่อยู่ภายใต้การคุ้มครอง และจริยธรรม คือพฤติกรรมที่ดี ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความสงบสุข การให้อภัย มนุษย์สัมพันธ์ดี ความกตัญญู การช่วยเหลือ ความเมตตากรุณา เป็นต้น พฤติกรรมที่ไม่ดี ถือว่าไม่มีจริยธรรม ได้แก่ การเห็นแก่ตัว อบายมุข ตระหนี่ โทกหก เสพของมีนเมา การทำลายตนเองและผู้อื่น เป็นต้น จะเห็นได้ว่าศาสนาอิสลามส่งเสริมให้ศาสนิกมีคุณธรรมจริยธรรม โดยการมีความกตัญญูรู้คุณ ไม่ทำร้ายตนเองและผู้อื่นได้รับอันตรายและความเสียหาย

ระเบียบวิธีการศึกษา

บทความนี้เป็นการศึกษาเรื่อง การรับรู้การให้ความหมายความกตัญญูของเยาวชนที่กำลังรับการบำบัดสารเสพติด ณ ปอเนาะแห่งหนึ่งในภาคใต้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

1. เยาวชนที่เข้ารับการบำบัดยาเสพติดที่ปอเนาะแห่งหนึ่งในภาคใต้ อายุ 15-25 ปี จำนวน 16 คน
2. เข้ารับการบำบัดยาเสพติดที่ปอเนาะแห่งหนึ่งในภาคใต้เป็นระยะเวลา 1 เดือนขึ้นไป เป็นการมาบำบัด ครั้งที่ 1 หรือ 2 และไม่มีอาการขาดยา เช่น ซึมเศร้า อ่อนเพลีย นอนหลับยาก และมีปัญหาความจำ ซึ่งไม่มีอาการดังกล่าวจะจัดอยู่ในกลุ่มที่ผ่านระยะขาดยาเสพติด ทั้งนี้ระยะเวลาขาดยาขึ้นอยู่กับชนิดของยา เช่น ยาบ้า จะใช้เวลาประมาณ 1-2 สัปดาห์

เกณฑ์การคัดออก ได้แก่ ไม่สามารถให้การยินยอมด้วยตนเอง เช่น ผู้มีปัญหาทางจิต ผู้หลงลืม หรือจิตฟั่นเฟือน ผู้ป่วยพิษการ และขาดการติดต่อก่อนที่จะได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

การเข้าถึงและการขอความยินยอมผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. ผู้วิจัยประสานผู้ที่เกี่ยวข้องในการเข้าถึงเยาวชน ได้แก่ คุณครู (บาบอ) และนายกองคํการบริหารส่วนตำบล เพื่อเข้าพบอธิบยาโครงการ และขออนุญาตเข้าพบกลุ่มเยาวชน
2. ผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังกล่าวในข้อ 1 ซึ่งเป็นผู้ที่เยาวชน มีความคุ้นเคยและรู้จักมาก่อน ช่วยเชิญชวนเยาวชนเข้าร่วมโครงการฯ ร่วมกับคณะผู้วิจัย
3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ทำความรู้จักกับเยาวชน ประเมินคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อธิบายโครงการ มอบเอกสารเชิญชวนเข้าร่วมวิจัย และเชิญชวนผู้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยใช้เวลาในการใคร่ครวญก่อนการตัดสินใจ 2 สัปดาห์ และกลับมาพบครั้งที่ 2

4. เมื่อกลับมาพบครั้งที่ 2 ผู้วิจัยได้สอบถามการยินยอมเข้าร่วมวิจัยของเยาวชน ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะได้ชื่อและจำนวนของกลุ่มเยาวชน จากนั้นผู้วิจัยผู้ช่วยวิจัยเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูล

สถานที่ศึกษา

ปอเนาะแห่งหนึ่งในภาคใต้ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี 2556 ซึ่งปอเนาะ หมายถึงสถาบันศึกษาและปฏิบัติทางวิถีอิสลาม ปอเนาะแห่งนี้เป็นสถานที่สำหรับฟื้นฟูและบำบัดเด็กและเยาวชนที่ติดยาเสพติด โดยใช้หลักศาสนา และเพื่อเป็นทางสายใหม่ให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการร่วมใจของชาวบ้านในพื้นที่ร่วมกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค 4 สน.) และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)

ขั้นตอนการดำเนินการ

การศึกษาปรากฏการณ์การรับรู้การให้ความหมายความกตัญญูของเยาวชนที่กำลังรับการบำบัดสารเสพติด ณ ปอเนาะแห่งหนึ่งในภาคใต้ มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1. การสร้างความไว้วางใจ ผู้วิจัยได้เยี่ยมเยาวชน ผู้ดูแล พร้อมแนะนำตัวเองบอกชื่อเล่น ใช้ภาษาที่แสดงถึงความเป็นกันเอง การอมยิ้ม การพูดคุยเล่นแบบสุภาพ และการนำขนมที่เยาวชนชื่นชอบ ซึ่งอาจจะไม่ได้มีโอกาสรับประทานเมื่อมาอยู่ปอเนาะไปฝาก ซึ่งเยาวชนทุกคนรอคอยการมาเข้าร่วมกิจกรรมกับคณะผู้วิจัย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มต่างๆ หลังจากกลุ่มเป้าหมายมีความไว้วางใจแล้ว คณะผู้วิจัยเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรมความกตัญญู และการสนทนากลุ่ม ทั้งนี้วันเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้ให้ข้อมูล และนัดหมายล่วงหน้า โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 45-60 นาที และการสังเกตพฤติกรรม การแสดงออกถึงความกตัญญู เช่น การดูแลตนเอง และการช่วยเหลือผู้อื่น

เป็นต้น 4 ประการ ในระหว่างการดำเนินโครงการในช่วงก่อนการดำเนินกิจกรรมในโครงการ ได้แก่ (1) ความกตัญญูต่อตนเอง การรับรู้คุณค่าของตนเอง (2) ความกตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้มีพระคุณ ผู้สูงอายุ (3) ความกตัญญูต่อเพื่อน และ (4) ความกตัญญูต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 3 เครื่องมือ ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลทั่วไป แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) และแบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกถึงความกตัญญู 4 ประการ

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาในกลุ่มเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสพติดสารเสพติด และกำลังรับการบำบัดสารเสพติด ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบาง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องขออนุญาตของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการทำเอกสารชี้แจงต่อคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการฯ รหัสหนังสือรับรอง คือ PSU IRB2022 –LL-Nur-027 (Internal)

ผลการศึกษา

บทความวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาการรับรู้การให้ความหมายความกตัญญูของเยาวชนที่กำลังรับการบำบัดสารเสพติด ณ ปอเนาะแห่งหนึ่งในภาคใต้ ซึ่งมีผลการศึกษา ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปเยาวชนปอเนาะแห่งหนึ่งในภาคใต้

เยาวชนที่กำลังรับการบำบัดสารเสพติด จำนวน 16 คน ทุกคนเป็นเพศชาย ร้อยละ 100 อายุเฉลี่ย 20.56 ปี นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 100 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 100 อาชีพหลักของครอบครัวส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 43.75 รองลงมา คือ ค้าขาย ร้อยละ 31.25 รับจ้าง ร้อยละ

12.50 และไม่มีอาชีพ ร้อยละ 12.50 ซึ่งส่วนใหญ่ ร้อยละ 62.50 มีรายได้ในครอบครัวพอใช้กับค่าใช้จ่ายต่อเดือน สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับดี ร้อยละ 81.25 และมีภาวะสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี ร้อยละ 68.75 เยาวชนทั้งหมดมีบุคคลหรือแหล่งที่ให้ความช่วยเหลือ ร้อยละ 100 มีประสบการณ์ของการทำกิจกรรมจิตอาสา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามข้อมูลทั่วไป (n=16)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
อายุ (Mean = 20.56, SD = 3.97, Max =25, Min = 15)		
12-15 ปี	1	6.25
16-20 ปี	7	43.75
21-25 ปี	8	50
ศาสนา		
อิสลาม	16	100
สถานภาพ		
โสด	16	100
ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว (Mean = 8.69, S.D. = 2.09, Max =10, Min = 2)		
5-7 (ปานกลาง)	3	18.75
≥ 8 (ดี)	13	81.25

การรับรู้การให้ความหมายความกตัญญูของเยาวชนที่กำลังรับการบำบัดสารเสพติด

ผลการศึกษาการรับรู้การรับรู้การให้ความหมายความกตัญญูของเยาวชนที่กำลังรับการบำบัดสารเสพติด ณ ปอเนาะแห่งหนึ่งในภาคใต้ สามารถสรุปให้ความหมายของความกตัญญูไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. ความกตัญญูหมายถึงการรักตัวเองและไม่ทำร้ายตัวเอง

ด้วยเยาวชนที่เข้ารับการบำบัดสารเสพติดที่ปอเนาะแห่งนี้ เป็นเยาวชนที่เคยยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติดทั้งเสพและขายด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น การลดความเครียด อยากรู้ อยากลอง การใช้ในการเรียน การใช้ในการทำงาน เช่น การทำงานก่อสร้าง การประกอบอาชีพประมง เป็นต้น ดังที่เยาวชนชายภูมิลำเนาสงขลารายหนึ่ง เล่าว่า “ผมเสพยาบ้า จะได้มีแรงทำงานก่อสร้าง” เยาวชนชายอีกรายภูมิลำเนาอยู่นครศรีธรรมราช “ผมดื่มน้ำกระท่อมผสมยาแก้ไอ น้ำโค้ก จะได้มีแรงทำงาน และน้ำกระท่อมหาซื้อได้ง่ายด้วย” และส่วนเยาวชนชายรายหนึ่งภูมิลำเนา นครราชสีมา “ผมตอนนั้นทำงานได้เงินเดือนเยอะเลยลองเสพยาไอซ์ เสพจนติดที่สุดท้ายต้องออกจากงาน” และมีเยาวชนบางคนเสพสารเสพติดเพื่อใช้ในการเรียนหนังสือ “ผมต้องท่องจำหนังสือเยอะ เครียดเพื่อท่องจำง่ายเลยใช้ยาบ้า ไม่ให้่วงให้สมองคึก จะได้จำเนื้อหาได้ง่ายขึ้น สุดท้ายเสพจนติดต้องออกจากโรงเรียน”

โดยประสบการณ์ของการเสพสารเสพติดดังกล่าวส่งผลกระทบทั้งทางร่างกาย ทำให้ร่างกายโทรมซูบผอม กระทบต่อสุขภาพจิตมีความเครียด กังวล โมโหง่าย อารมณ์ร้อน ทำลายอนาคตของตนเอง ต้องหยุดเรียนกลางคัน หรือโดนไล่ออกจากที่ทำงาน ครอบครัวแตกแยก หรือถูกจับกุม และส่งผลให้เยาวชนกลุ่มนี้ต้องเข้ารับการบำบัดสารเสพติด ณ ปอเนาะแห่งนี้ และนับว่าเป็นประสบการณ์ของการทำร้ายตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นหลังจากที่เยาวชนเข้ารับการบำบัดที่ปอเนาะ ได้อยู่ในวิถีศาสนาอิสลาม การได้ละหมาด 5 เวลา อ่านอัลกุรอาน ถือศีลลอด ฟังบรรยายธรรม รวมถึงในช่วงเย็นการได้เล่น

กีฬา ออกกำลังกาย กลางคืนได้นอนหลับเป็นเวลา เต็มอิ่ม ยามว่างได้คุยกับเพื่อนๆ ได้พักผ่อนหย่อนใจ ผ่อนคลาย ส่งผลให้เยาวชนบางราย มีความมุ่งมั่นที่จะปรับพฤติกรรมตนเองไม่ยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด ต้องการเริ่มชีวิตใหม่ อยากกลับไปทำงานเลี้ยงดูครอบครัว อยากกลับไปเรียนหนังสือให้จบ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด ซึ่งแสดงออกถึงการรักตนเอง ไม่ทำร้ายตนเอง และสะท้อนถึงการมีความกตัญญูต่อตนเอง ดังคำพูดที่ว่า

“เราเริ่มจากตัวเราเองก่อน เราจะเป็นคนดี เป็นคนที่มีคุณภาพก่อนที่จะไปช่วยเหลือคนอื่นได้...”

“เราเป็นเด็กในตอนนี้แล้วเราเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ถ้าเราเป็นเด็กดีเราก็จะดีเมื่อเป็นผู้ใหญ่ เต็บโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี รักษากฎระเบียบ ผมจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด...”

“ไม่ติดยาบ้า ไม่เสพยาแล้ว อยากกลับไปเรียนหนังสือให้จบ ได้ทำงานมีเงินเลี้ยงดูตนเองครอบครัว”

2. ความกตัญญูหมายถึงการไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ

เยาวชนที่เคยมีพฤติกรรมเสพสารเสพติดได้เล่าเรื่องราวประสบการณ์ชีวิตเชิงลบที่ได้กระทำต่อพ่อแม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ และเป็นห่วงในการกระทำที่เกิดขึ้น ดังคำบอกเล่าก่อนมาบำบัดที่ปอเนาะแห่งนี้ของเยาวชนชาย 3 ราย โดยรายที่ 1 ภูมิลำเนาจังหวัดนครราชสีมา เล่าว่า “ขอตั้งค์แม่ แม่รู้ว่าผมจะไปซื้อยาแม่ไม่ให้ ผมโมโหแม่ด่า ว่าแม่” อีกรายมาจากจังหวัดปัตตานี “ที่บ้านส่งผมไปเรียนหนังสือ ท่องจำอัลกุรอาน เมื่อรู้ว่าผมติดยาเสพติด พ่อแม่เสียใจมาก เลยส่งผมมาบำบัดที่นี่ ที่ผ่านมามีผมโกหกที่บ้านตลอดว่า ไม่ยุ่งกับยาเสพติด” และรายที่ 3 มีภูมิลำเนาจังหวัดสงขลา ซึ่งได้กล่าวถึงการทำให้พ่อแม่เป็นห่วง ที่ว่า “การอยู่นอกบ้าน อยู่กับเพื่อน นอนห้องเพื่อนเป็นความสุขในตอนนั้น ไม่ค่อยได้กลับบ้าน การไม่กลับบ้านผมรู้ทำให้พ่อแม่เสียใจ เป็นห่วง”

จะเห็นได้ว่า การที่เยาวชนผู้เป็นบุตรหลาน ติดสารเสพติดนำมาซึ่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ สร้างความเสียใจของบุคคลที่รักและห่วงใย เช่น พ่อ

แม่ ผู้ปกครอง ตลอดระยะเวลาที่บุตรหลานติดสารเสพติด ด้วยความห่วงใยของ พ่อแม่ผู้ปกครองที่มีต่อบุตรหลาน อยากให้บุตรหลานเลิกสารเสพติดกลับมาเป็นคนดีของครอบครัว จึงส่งบุตรหลานมาบำบัดสารเสพติดที่ปอเนาะแห่งนี้

การที่เยาวชนกลุ่มนี้เคยมีประสบการณ์เชิงลบต่อครอบครัว ต่อพ่อแม่ สร้างความเสียใจต่อพ่อแม่อย่างยิ่ง เมื่อได้มาบำบัดที่ปอเนาะแห่งนี้ เยาวชนกลุ่มนี้เข้ารับการบำบัดตามโปรแกรมของปอเนาะโดยใช้หลักศาสนาบำบัดเป็นฐาน ได้ละหมาดครบ 5 เวลา มีจิตใจสงบนิ่ง ได้ใกล้ชิดกับพระเจ้า (อัลลอฮ์) ได้ฟังบรรยายธรรม การอบรมสั่งสอนจากครู ได้ใกล้ชิดศาสนา เยาวชนได้ทบทวนตนเองถึงการกระทำของตนเองที่ทำให้พ่อแม่เสียใจทำให้นึกถึงครอบครัว นึกถึงพ่อแม่ และไม่อยากทำให้พ่อแม่เสียใจอีก จึงต้องการเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นคนดีของครอบครัว เป็นความหวังของครอบครัว ช่วยพ่อแม่ทำงานหารายได้จุนเจือครอบครัว และไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“มาอยู่ที่นี้ (ปอเนาะ) ได้ฟังบรรยายธรรม อบรมสั่งสอนจากครู ได้ละหมาด อ่านอัลกุรอานที่ปอเนาะ ทำให้นึกถึงครอบครัวนึกถึงพ่อแม่ ไม่อยากทำให้พ่อแม่เสียใจอีก อยากเปลี่ยนแปลงตนเอง”

“เลิกสูบบุหรี่... ไม่ติดต่อสุภาพ สงสารพ่อแม่... พ่อแม่เคঁห้ามไม่ให้เราเดินไปในทางที่ไม่ดี แต่เราขอตั้งใจไปทำชั่วครับ”

“ผมจะเชื่อฟังพ่อแม่ จะไม่ทะเลาะกับพ่อแม่ และจะไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจอีก”

“ผมจะกลับไปช่วยแม่ทำงานกรีดยาง ไม่ทำให้แม่เสียใจอีกแล้ว มันบาป เพราะสวรรค์อยู่ใต้ฝ่าเท้ามารดา”

“อยู่ข้างนอกไม่เคยละหมาด อยู่ในี่ละหมาดครบ 5 เวลา ออกไปจะละหมาดให้ครบ พ่อแม่จะได้ภูมิใจ”

3. ความกตัญญูหมายถึงการตอบแทนบุญคุณพ่อแม่และผู้มีพระคุณ

เยาวชนที่เข้ารับการบำบัดสารเสพติด ณ ปอเนาะแห่งนี้ ได้เล่าเรื่องราวของตนเองที่เคยมีพฤติกรรมเชิงลบติดสารเสพติด ดังเยาวชนชายรายหนึ่งจาก

สงขลา เล่าว่า “เสพยาบ้า ตอนนี้ง่ายราคาไม่แพงเหมือนเมื่อก่อน เสพเพื่อมีแรงทำงาน”

ซึ่งประสบการณ์ชีวิตดังกล่าว เมื่อได้มาบำบัดที่ปอเนาะแห่งนี้ ระหว่างวันชีวิตไม่ยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด และได้ผ่านการขัดเกลาจิตใจจากการเรียนการสอนศาสนา ประพฤติปฏิบัติตามวิถีมุสลิม ส่งผลให้เยาวชนกลุ่มนี้ได้รับรู้ความรู้สึกนึกคิด ตระหนักรู้ถึงความรักของพ่อแม่ ดังนั้น เยาวชนกลุ่มนี้จึงให้ความหมายของความกตัญญูอีกประการหนึ่ง คือการมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้มีพระคุณที่เลี้ยงดูเรา การทำดีต่อพ่อแม่ การได้มีโอกาสตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ หรือบางรายที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ แต่รับรู้ว่าจะต้องตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณ เช่น ย่า ยาย เมื่อท่านแก่ชรา ดังคำพูดที่ว่า

“อยากกลับไปกอดพ่อ ผมไม่เคยกอดพ่อมาก่อน ตอนแรกไม่พอใจที่ส่งมาบำบัดที่นี่ ตอนนี้อยากกลับขอบคุณพ่อที่ส่งมาบำบัด”

“ก่อนมาบำบัดที่นี่ ผมทำงาน หารายได้ให้กับครอบครัว ออกไปแล้วจะไปทำงานต่อ เพื่อหารายได้ดูแลครอบครัว”

“อยู่บ้านตื่นสาย กลับดึก มาอยู่ที่นี่ (ปอเนาะ) มีวินัยมากขึ้น กลับบ้านไปจะตื่นเช้า ช่วยพ่อแม่ทำงาน ช่วยพ่อทำงานก่อสร้าง”

จะเห็นได้ว่า การรับรู้ความกตัญญูของเยาวชนที่เคยมีพฤติกรรมเสพยาเสพติด กำลังเข้ารับการบำบัดสารเสพติด ณ ปอเนาะแห่งหนึ่งในภาคใต้ ได้ให้ความหมายของความกตัญญูไว้ 3 ประการ โดยเฉพาะการมีความกตัญญูต่อตนเองบุคคลอันเป็นที่รักและผู้อื่น ซึ่งสะท้อนถึงการมีเป้าหมายชีวิต ที่หมายถึง “การมีชีวิตที่เป็นประโยชน์ การมีชีวิตที่มีเกียรติ การมีชีวิตที่มีความเมตตา โดยการมีสิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งการมีความสามารถในการสร้างสิ่งที่ดีให้กับสังคมที่อาศัยอยู่ และการมีชีวิตที่ดี” การที่เยาวชนเหล่านี้ รับรู้ความกตัญญูนั้น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของเยาวชนกลุ่มนี้ ที่มีกตัญญูตราจากสังคมว่าเป็นคนไม่ดี เป็นเด็กเกเร ไร้อนาคต ภาระสังคม เป็นต้น ทว่า เยาวชนเหล่านี้มีความกตัญญูต่อตนเอง ต่อพ่อแม่ และต่อผู้มีพระคุณ มีการ

แสดงออกถึงความกตัญญูอย่างสม่ำเสมอและตระหนักในความกตัญญู จะสามารถนำพาให้เยาวชนเหล่านี้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สู่พฤติกรรมที่ดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด และมีเป้าหมายชีวิต เริ่มจากการเสริมสร้างความกตัญญูให้เกิดขึ้นในตนเอง มีความรัก ความหวังใยตนเอง ไม่ทำร้ายร่างกายตนเองโดยการนำสารเสพติดสิ่งไม่ดีเข้าสู่ร่างกาย การกระทำเหล่านี้นับว่าเป็นการสร้างความกตัญญูต่อตนเอง นอกจากนี้การทำให้พ่อแม่เสียใจจากพฤติกรรมติดสารเสพติด ก้าวร้าว ด่า อาละวาด ทำร้ายร่างกายพ่อแม่ นั้น เป็นการทำความรู้สึกของพ่อแม่เสียใจจากกระทำดังกล่าว เมื่อเยาวชนกลุ่มนี้ได้ตระหนักถึงความกตัญญูต่อตนเอง พ่อแม่ ผู้มีพระคุณ ความกตัญญูนั้น จะคอยสะกิดเตือนสติ ไม่ทำร้ายตนเองโดยการเสพสารเสพติด ซึ่งจะนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงในตนเองไปในทิศทางที่ดี สามารถดำรงชีวิตในครอบครัว ชุมชน สังคม ได้อย่างปกติสุข เป็นที่รักและเป็นที่ยอมรับจากครอบครัว ชุมชน สังคม สร้างภาพจำใหม่แก่คนในสังคมจากที่มีมุมมองเชิงลบต่อเยาวชนกลุ่มนี้อาจถูกเปลี่ยนมุมมองไปในเชิงบวก “มนุษย์ทุกคนสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองได้” เมื่อเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีก็จะได้มีโอกาสจากคนในครอบครัว ชุมชน เช่น โอกาสในการเรียนหนังสือ โอกาสในการทำงาน โอกาสในการทำกิจกรรมทางสังคมต่างๆ นำพาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีอนาคตสดใส เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเอื้ออาทร

อภิปรายผลการศึกษา

บทความวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษารับรู้การให้ความหมายความกตัญญูของเยาวชนที่กำลังรับการบำบัดสารเสพติด ณ ปอเนาะแห่งหนึ่งในภาคใต้ กลุ่มเป้าหมาย คือ เยาวชนที่มีอายุ ระหว่าง 15-25 ปี จำนวนทั้งหมด 16 คน นับถือศาสนาอิสลาม ผู้วิจัยค้นพบผลการศึกษาน่าสนใจ อันควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้การให้ความหมาย ความกตัญญูของเยาวชนที่กำลังรับการบำบัดสารเสพติด ณ ปอเนาะแห่งหนึ่งใน ภาคใต้ ซึ่งเป็นสถานบำบัดยาเสพติดโดยใช้หลักศาสนาอิสลามในการบำบัด และ ผู้ที่มาบำบัดเป็นเยาวชนที่มีพฤติกรรมติดสารเสพติด นับว่าเป็นกลุ่มเปราะบาง อีกกลุ่มหนึ่งซึ่งความเปราะบางอาจจะหมายถึง เด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยงใน ชีวิตมากกว่าเด็กและเยาวชนในกลุ่มอื่นๆ และอาจจะมีอารมณ์อ่อนแอ ความเปราะบาง หรือความด้อยโอกาสในบางประการ เช่น การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ การขาดแคลนอาหาร การขาดการดูแลจากพ่อแม่ ครอบครัว ผู้ปกครอง รวมถึง การอาศัยอยู่ในบริบทที่ไม่เอื้อต่อการเจริญเติบโตเชิงบวก ซึ่งสภาวะดังกล่าว อาจจะนำมาซึ่งความหมดหวังในชีวิต (Arora et al., 2015) นอกจากนี้พบว่า เยาวชนกลุ่มนี้บางคนไม่เห็นคุณค่าในตนเอง ไม่เห็นศักยภาพในตนเอง ไม่มีการ วางแผนตั้งเป้าหมายชีวิต บางคนได้มีการวางแผนชีวิตหลังจากบำบัดจะกลับไป เรียนหนังสือ กลับไปทำงาน จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับการแบ่งกลุ่มวัยรุ่น ออกเป็น 4 กลุ่ม หรือ 4 สถานะ (Damon, 2003) มีรายละเอียดดังนี้ (1) วัยรุ่น กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ไม่มีเป้าหมายชีวิต วัยรุ่นกลุ่มนี้ไม่มีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย ชีวิต (Disengaged) หรือล่องลอย (Drifting) แม้อาจจะพูดถึงเป้าหมายในระยะ ยาวของตนเอง แต่ไม่ได้กระตือรือร้น หรือไม่ได้กระทำสิ่งใดเพื่อให้บรรลุ (2) วัยรุ่นกลุ่มที่ 2 กลุ่มที่มีความฝันมากกว่าเพื่อตนเอง (Beyond the self-dream) หรือ วัยรุ่นนักฝัน หรือ เพ้อฝัน (Dreamers) วัยรุ่นกลุ่มนี้มีความฝันใน การทำบางสิ่งบางอย่างทั้งเพื่อตนเองและเพื่อผู้อื่น แต่ยังไม่ได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างจริงจัง (3) วัยรุ่นกลุ่มที่ 3 กลุ่มที่มีเป้าหมายชีวิต เพื่อตนเอง (Self-oriented life goals) วัยรุ่นกลุ่มนี้มีความกระตือรือร้นใน การทำงานที่มีความหมายเพื่อชีวิตของตนเองในระยะยาว โดยมีการตั้งเป้าหมาย ลงมือปฏิบัติ และมุ่งหวังที่จะบรรลุเป้าหมายในชีวิต (4) วัยรุ่นกลุ่มที่ 4 กลุ่มที่มี เป้าหมายชีวิต (Purposeful) วัยรุ่นกลุ่มนี้จะมีคุณลักษณะของเป้าหมายชีวิตทั้ง 3 ประการ ได้แก่ ความมุ่งมั่นตั้งใจไปสู่เป้าหมาย การลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง

เพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย และความต้องการที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่ดีและมีคุณค่าเพื่อผู้อื่นและสังคม

การทำความเข้าใจปรากฏการณ์การรับรู้ความหมายของความกตัญญูของเยาวชนที่เข้ารับบำบัดสารเสพติด ณ ปอเนาะแห่งหนึ่งในภาคใต้ ได้ให้ความหมายของความกตัญญูไว้เพียง 3 ประการ ได้แก่ การรักตัวเองและไม่ทำร้ายตัวเองด้วยการเสพสารเสพติด การไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ และการตอบแทนบุญคุณพ่อแม่และผู้มีพระคุณ ซึ่งการให้ความหมายในความกตัญญูต่อตนเอง คือการไม่ทำร้ายตนเอง สอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม เรื่องจริยธรรมอิสลาม หรือ จริยธรรมมุสลิม (Moral of Muslim) หมายถึงพฤติกรรมของคน (มุสลิม) ที่ได้ประพฤติปฏิบัติที่ดีที่ถูกต้อง ที่ควรตามกฎระเบียบต่างๆ ที่อิสลามได้กำหนดขึ้น และการประพฤติปฏิบัติดังกล่าวรวมทั้งพฤติกรรมทางใจ วาจา และกาย ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติพึงได้รับ ความสุขทั้งทางกายและใจในการดำรงชีวิตทั้งบนโลกนี้และโลกหน้า ประกอบด้วย (1) หลีกเลี่ยงสิ่งต้องห้าม (2) แสวงหาแต่ของที่ดีอิสลามอนุมัติ และ (3) ให้ความสุขแก่ผู้ที่อยู่ภายใต้การคุ้มครอง และอิสลามส่งเสริมเรื่องคุณธรรม คุณธรรมตามหลักศาสนาอิสลาม หมายถึงคุณธรรมทางด้านจิตใจรวมไปถึงการประพฤติในสิ่งที่ดีงาม คุณธรรมที่ต้องประพฤติ หมายถึง ความดีต่างๆ ที่ต้องประพฤติอยู่เสมออันได้แก่ หน้าที่และมารยาทที่ต้องแสดงออกและคุณสมบัติที่ดีทางจิตใจ เช่น หน้าที่ของลูก มีหน้าที่ระลึกพระคุณอันยิ่งใหญ่ของพ่อแม่ ต้องมีความกตัญญูต่อกันทั้งสอง และต้องปรนนิบัติท่านทั้งสองเป็นอย่างดีที่สุด (อับลุลการิม วันแอะเลาะ, ม.ป.ป., น. 6)

จะเห็นได้ว่า ศาสนาอิสลามส่งเสริมและสนับสนุนให้ศาสนิกมีความกตัญญูต่อตนเอง ต่อพ่อแม่ ต่อผู้มีพระคุณ ได้ระบุในหลักจริยธรรมอิสลามคุณธรรมไว้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำรงชีวิต ศาสนิกที่มีความตระหนักในหลักคำสอน ย่อมไม่ประพฤติตนในสิ่งที่ต้องห้าม เช่น การเสพสารเสพติด จะประพฤติตนในทางที่ดี ไม่เกิดอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น อีกทั้งอิสลามส่งเสริมให้ศาสนิกมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้มีพระคุณ โดยได้ระบุชัดใน

หลักศีลธรรม บทบาทหน้าที่ของลูกต้องมีความกตัญญูทวดเวที และต้องปรนนิบัติต่อพ่อแม่เป็นอย่างดีที่สุด การที่เยาวชนที่เคยมีพฤติกรรมเสพติด ได้รับรู้ความกตัญญูต่อตนเองว่าไม่ทำร้ายตนเอง กตัญญูต่อพ่อแม่ไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจต่อผู้มีพระคุณต้องตอบแทนบุญคุณ นับว่าเยาวชนเหล่านี้ได้ตระหนักและระลึกถึงในหลักคำสอนของศาสนา เมื่อนำหลักคำสอนของศาสนาไปสู่การปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวัน นำพาสู่การขัดเกลาจิตใจ การประพฤติตนในหลักศาสนา ระลึกถึงว่าสิ่งใดควรกระทำ สิ่งใดเป็นสิ่งไม่ดีไม่ควรทำ เฉากเช่น การเสพติด เมื่อเยาวชนรักตนเอง รักผู้อื่น ภายใต้อาณัติความกตัญญูที่มีในตนเอง นำพาให้เยาวชนกลุ่มนี้ ลด ละ เลิก สารเสพติดได้ในที่สุด

ด้วยความกตัญญูเป็นแรงจูงใจด้านศีลธรรม เป็นการรับรู้ถึงความเมตตา กรุณาที่ได้รับจากบุคคลอื่น และการแสดงออกด้วยความรู้สึกขอบคุณต่อบุคคลที่ได้ให้ความเมตตา กรุณา และเป็นประสบการณ์เชิงบวกที่จะเกิดผลลัพธ์ที่ดี (McCullough et al., 2002) เด็กและเยาวชนที่มีความกตัญญู จะมีความสุข อิ่มเอมใจ มีความผูกพัน มีอัตมโนทัศน์ในตนเอง (Emmons, 2010, 2012) รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มีพฤติกรรมเชิงบวก (Noor et al., 2018) มองโลกในแง่ดี (Froh et al., 2011) และมีความพึงพอใจในชีวิต (Duprey et al., 2020) และที่สำคัญ คือ เด็กและเยาวชนที่มีความกตัญญูจะมีความตั้งใจที่จะสร้างสรรค์ความผาสุกให้กับสังคม มีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และให้ความสำคัญกับการกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่น (McCullough et al., 2002) ดังนั้น หากเด็กและเยาวชนแม้มีพฤติกรรมติดสารเสพติด มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก่อเกิดความเดือนร้อนแก่ครอบครัว ชุมชน สังคม แต่การได้รับการบ่มเพาะความกตัญญูด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง ย่อมจะนำมาซึ่งการเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของสังคมได้

ดังนั้น การสร้างการรับรู้การให้ความหมายความกตัญญูของเยาวชนที่เข้ารับการบำบัดสารเสพติด ต้องผ่านการบ่มเพาะความกตัญญู คือ การสนับสนุนให้เยาวชนเริ่มทำในสิ่งที่สนใจ สิ่งที่มีความหมายในชีวิต หรือสิ่งที่มีทักษะ เช่น

การร่วมดูแลสิ่งแวดล้อม การเล่นกีฬาที่สนใจ เพื่อให้เยาวชนได้เข้าใจตนเอง และความสามารถของตนเอง ตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและผู้อื่น นำมาซึ่ง การให้เกียรติ ความต้องการตอบแทนบุญคุณ การริเริ่มการแสดงความกตัญญู ของเยาวชนที่มีต่อส่วนรวม นำมาซึ่งการพัฒนาเป้าหมายชีวิตอย่างต่อเนื่อง ก้าวไปถึงเป้าหมายชีวิตที่เป็นความสำเร็จของตนเอง (Mariano, 2014) ซึ่งเป็นพลังบวกที่มีความสำคัญในการสร้างเป้าหมายร่วมกันและสร้างการเปลี่ยนแปลง ของสังคม ก่อเกิดเป็นพลังของการสร้างสังคมแห่งความเอื้ออาทร ดังนั้นอาจ กล่าวได้ว่า การริเริ่มการปฏิบัติสิ่งที่ดีบนพื้นฐานของความกตัญญูและเป้าหมาย ชีวิต โดยเฉพาะการถือประโยชน์ส่วนรวมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ที่นำมาซึ่ง การเปลี่ยนแปลงที่ดีของสังคม และการให้การดูแลและการให้ความสำคัญใน การพัฒนาความกตัญญูเพื่อเป้าหมายชีวิตของเยาวชนกลุ่มนี้ จึงเป็นสิ่งที่มีความ สำคัญและมีคุณค่ายิ่งต่อสังคม ทั้งนี้เพราะเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มี คุณค่าและเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาสังคมโลก (กาญจน์สุนภัส บาลทิพย์, 2566) และสามารถข้ามผ่านภาวะวิกฤตในชีวิตได้อย่างสง่างามห่างไกล ยาเสพติด กลับมาเป็นคนดีของครอบครัว ชุมชน สังคมต่อไป เพราะ “มนุษย์ ทุกคนมีศักยภาพและสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองได้”

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการรับรู้การให้ความหมายความกตัญญูของเยาวชนที่กำลัง รับการบำบัดสารเสพติดเป็นการสร้างเสริมความกตัญญูของเยาวชนที่กำลัง รับการบำบัดสารเสพติด ผู้การมีเป้าหมายชีวิตตลอดจนเพื่อการพัฒนา มิติ จิตวิญญาณหรือปัญญา อันจะนำมาสู่การมีพฤติกรรมการคำนึงถึงประโยชน์ของ ผู้อื่นหรือเพื่อนมนุษย์ และเป็นการร่วมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรใน สังคม หน่วยงานด้านการดูแลเยาวชน สามารถนำผลการศึกษาในการสร้างเสริม ความกตัญญูไปใช้ในการสร้างเสริมเป้าหมายชีวิต และการดำเนินชีวิตบนหนทาง ที่ดีงาม อันจะนำมาซึ่งความมั่นคงในชีวิตของทั้งเด็ก เยาวชน และสังคมได้

หน่วยงานด้านการศึกษา สามารถบูรณาการกับการเรียนการสอนในกิจกรรม เสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาเยาวชนเชิงบวกและมีเป้าหมายชีวิต อันจะนำมา ซึ่งความตั้งใจในการศึกษา ความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษา และ การส่งเสริมการศึกษาวิชาชีพระยะยาวของเยาวชน เมื่อเยาวชนได้รู้รู้ความกตัญญู ส่งผล ถึงการตระหนักในการรักตนเอง ไม่ทำร้ายตัวเอง การไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ และ การตอบแทนบุญคุณพ่อแม่และผู้มีพระคุณ โดยไม่ทำร้ายตนเองด้วยสารเสพติด และนำพาตนเองห่างไกลจากสารเสพติด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2566). รายงาน สถานการณ์ทางสังคม ประจำปีงบประมาณ 2565. www.m-society.go.th/more_news.php?cid=535
- กาญจน์สุนภัส บาลทิพย์. (2566). การสร้างเสริมเป้าหมายชีวิตสำหรับวัยรุ่น: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. สยาม ปริ้นติ้ง.
- กาญจน์สุนภัส บาลทิพย์, อุษณีย์ เพชรรัชตะชาติ, ศิริวรรณ พิริยคุณธร, นฤมล ตีระพัฒน์ และ ปราณี เลี่ยมพุทธทอง. (2559). การพัฒนารูปแบบ การใช้แนวคิดเป้าหมายในชีวิตและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ การสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวมของวัยรุ่นไทย. วารสารพยาบาล สงขลานครินทร์, 36(3), 111-130.
- ขวัญตา บาลทิพย์ และ สิริลักษณ์ จันทรัมย์. (2556). กระบวนการสร้างเป้าหมาย ในชีวิตของเยาวชนไทยที่มีชีวิตอยู่กับเอชไอวี. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์, 33(3), 1-15.
- ดวงใจ วัฒนสินธุ์. (2564). ภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น: แนวคิดพื้นฐานและการพยาบาล. วนิดาการพิมพ์.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. <https://dictionary.orst.go.th/stat.php>

อับดุลกาเร็ม วันแอเลาะ. (ม.ป.ป.). *จริยธรรมอิสลาม*. ส. วงเสงี่ยม.

Arora, S. K., Shah, D., Chaturvedi, S., & Gupta, P. (2015). Defining and Measuring Vulnerability in Young People. *Indian Journal of Community Medicine, 40*(3), 193-197. <https://doi.org/10.4103/0970-0218.158868>

Balthip, Q., & Purnell, M. J. (2014). Pursuing meaning and purpose in life among Thai adolescents living with HIV: A grounded theory study. *Journal of the Association of Nurses in AIDS Care, 25*(4), e27-38. <https://doi.org/10.1016/j.jana.2014.03.004>

Balthip, K., McSherry W., & Nilmanat, K. (2017). Spirituality and dignity of Thai adolescents living with HIV. *Religions, 8*(257), 1-18. <https://doi.org/10.3390/rel8120257>

Balthip, K. Mcsherry, W. Petchruschatachart, P. Piriyakoonorn, S., & Liamputtong, P, (2017). Enhancing life purpose amongst Thai adolescents. *Journal of Moral Education, 36*(3), 295-307. <https://doi.org/10.1080/03057240.2017.1347089>

Damon, W. B. (2003). *Noble purpose: the joy of living a meaningful life*. Templeton Foundation.

Duprey, E. B., McKee, L. G., O'Neal, C. W., Algoe, S. B., & Campos, B. (2020). Stressors, resources, and mental health among Latino adolescents: the role of gratitude. *Journal of Applied Developmental Psychology, 70*, 101191. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2020.101191>

- Emmons, R. A. (2010, November 16). *Why gratitude is good*. Greater Good Magazine. https://greatergood.berkeley.edu/article/item/why_gratitude_is_good
- Emmons, R. A. (2012). Queen of the virtues? Gratitude as human strength. *Reflective Practice: Formation and Supervision in Ministry*, 32, 49–62. <https://journals.sfu.ca/rpfs/index.php/rpfs/article/view/59>
- Froh, J. J., Sefick, W. J., & Emmons, R. A. (2008). Counting blessings in early adolescents: An experimental study of gratitude and subjective well-being. *Journal of School Psychology*, 46(2), 213–33. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2007.03.005>
- Mariano, J. M. (2014). Introduction to special section: understanding paths to youth purpose—why content and contexts matter. *Applied Developmental Science*, 18(3), 139-47. <https://doi.org/10.1080/10888691.2014.924356>
- McCullough, M. E., Emmons, R. A., & Tsang, J. A. (2002). The grateful disposition: a conceptual and empirical topography. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(1), 112-127. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.82.1.112>
- Noor, M. N., Rahman, N. D. A., & Zahari, M. I. A. M. (2018). Gratitude, gratitude intervention and well-being in Malaysia. *Behavioral Science Research Institute*, 13(2), 1-18. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/IJBS/article/view/123509>

- Sansone, R. A., & Sansone, L. A. (2010). Gratitude and wellbeing: The benefits of appreciation. *Psychiatry (Edgmont)*, 7(11), 18–21.
- Sawyer, S. M., Afifi, R. A., Bearinger, L. H., Blakemore, S. J., Dick, B., Ezeh, A. C. & Patton, G. C. (2012). Adolescence: a foundation for future health. *The Lancet*, 379(9826), 1630-1640. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(12\)60072-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(12)60072-5)
- Wood, A. M., Froh, J. J. & Geraghty, A. W. A. (2010). Gratitude and well-being: a review and theoretical integration. *Clinical Psychology Review*, 30(7), 890-905. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2010.03.005>